

się inspiracją dla twórczej kreacji konserwatorskiej zespołu ogrodzeń oraz pawilonów ogrodowych, markiz i kwater wodnych.

Warunkiem podstawowym dla przyjęcia tej formy działania, winno być rzetelne rozeznanie i ocena stopnia zabytkowej wartości obiektu i jego znaczenia. Kryteria te nie powinny być w tym wypadku najwyższe. Jednak w odniesieniu do krajobrazu kulturowego i zabytkowego, częste jest stosowanie tego typu działania, na przykład w silnie przekształcanym fragmencie obszaru, zespołu lub obiektu.

Przy takim założeniu – współczesne, twórcze kontynuowanie „ducha kompozycji” krajobrazu kulturowego, umiejętnie wzbogacające jego walory, wydaje się być zasadne i uprawnione. Wskazane jest precyzowanie kryteriów limitujących czy ukierunkowujących na działania konserwatorskie, rewaloryzacyjne i kreatorско – konserwatorskie.

Streszczenie: Tożsamość miejsca jest wyrazem tradycji i kultury oraz kanonu miejsca. Posługując się tym pojęciem możemy zidentyfikować zarówno przesłanie historii dla danego krajobrazu kulturowego, jak i uzyskać istotne wskazania dla działań konserwatorskich, rewaloryzacyjnych czy kreatorских.

Tradycja i kultura miejsca to zespół czynników składających się na treść danego ogrodu czy parku, związanych z całokształtem nawarstwień historycznych (materialnych i niematerialnych), mających swój aktualny wyraz w jego kompozycji. Stanowią one podstawowy składnik tożsamości miejsca rozumiany jako krajobraz percypowany przez człowieka. Powinny tworzyć podstawę dla ustalenia reguł badania i działania w zakresie kultywowania treści danego krajobrazu kulturowego.

Słowa kluczowe: tożsamość miejsca, krajobraz kulturowy, kreacja konserwatorska.

Abstract: *The identity of a place is an expression of its tradition, culture and canon. By using that notion, we are able to identify both the history's message for the given cultural landscape, and to obtain essential guidelines as to our conservation, restoration or creation activities.*

Tradition and culture of a place are factors that make up the contents of the given garden or park, related to the whole of historical accumulations (material and non-material) that find their current expression in its arrangement.

They constitute basic components of the place's identity, understood as landscape perceived by man and should provide basis for determining the rules of exploring and acting in the field of cultivating the given cultural landscape contents.

Key words: *place identity, cultural landscape, conservation creation.*

⁵ Zabytkowy konwent OO. Bernardynów w Rzeszowie z ogrodami i centrum religijno-kulturowym, *Studium i koncepcja konserwatorsko-krajobrazowa*, Myczkowski Z., Wowczak E., Wowczak J., Forczek-Brataniec, Marcinek R., Laskowski A., Kraków 2006.

⁶ M.in. artykuły o badaniach źródłowych, analityczno-konserwatorskich i archeologicznych autorstwa D. Sikory i A. Gołębniaka [w:] „Monument”, wydawnictwo Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie, t. 2, Warszawa 2005.

⁷ *Wilanów. Koncepcja konserwatorska rewaloryzacji dziedziczą pałacowego*, Myczkowski Z., Zieliński P. z zespołem MOFO Architekti, Kraków 2004.

⁸ Il. 5. *Koncepcja konserwatorska aranżacji ogrodu i otoczenia szpitala św. Aleksandra w Wilanowie*, Wowczakowie E. i J., Myczkowski Z. z zesp., 2006.

Dr inż. arch. Irena Niedźwiecka-Filipiak¹

ROLA ARCHITEKTA KRAJOBRAZU W PROGRAMIE ODNOWY WSI

THE ROLE OF LANDSCAPE ARCHITECT IN THE VILLAGE RENEWAL PROGRAMME

■ *Program Odnowy Wsi* jest jedną z metod rozwoju obszarów wiejskich i ochrony dziedzictwa kulturowego. Wiele samorządów widzi w nim sposób na uruchomienie szerokich procesów rozwojowych, z możliwością uzyskania unijnego wsparcia włącznie. Podstawową zasadą jest oparcie się na mieszkańcach, którzy występują z inicjatywą przystąpienia, a następnie aktywnie uczestniczą we wszystkich etapach.² Głównym celem jest poprawa warunków życia mieszkańców, znalezienie nowych możliwości zarobkowania, podniesienie standardu infrastruktury, z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Wiąże się to zarówno z krajobrazem, dziedzictwem duchowym, dawnymi tradycjami, zwyczajami i świętami. Istotną rolę odgrywają również więzi międzyludzkie, które zanikają we współczesnym, zurbanizowanym świecie zupełnie.

Opinie Polaków

Jak wykazują badania CBOS,³ większość Polaków uważa, że nie jest ważna jedynie funkcja obiektów, ale również to, jak

one wyglądają. Dla 97% badanych wygląd miejsca pracy ma wpływ na to, że lepiej się pracuje, dla 65% wygląd szpitala wpływa na szybszy powrót do zdrowia, a ponad połowa ankietowanych uważa, że to czy budynki szkolne są lub nie przykładem dobrego budownictwa, ma znaczenie dla nauczania dzieci. 85% ankietowanych zwraca uwagę na estetykę otoczenia i interesuje się wyglądem budynków, dróg, ulic i placów w miejscowościach. Całkowity brak zainteresowania tą kwestią wykazuje tylko co dwudziesty badany.

Jednocześnie większość ankietowanych (62%) uważa, że każdy powinien móc budować dom, jaki mu się podoba, bez

¹ Instytut Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

² Więcej na ten temat m.in. w: Wilczyński R., *Odnowa wsi perspektywą rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*, Poznań 2003; Idziak W., *O odnowie wsi*, Warszawa 2004.

³ Komunikat z badań CBOS BS/112/2003, z lipca 2003, *Stara czy nowa zabudowa – upodobania i opinie Polaków*, opr. Derczyński W., ss. 3–7.

Realizowany jest równolegle w dwóch zasadniczych poziomach.

- Wersja podstawowa, zawierająca informacje ogólne w dziedzinie poszczególnych zagadnień tematycznych, w odniesieniu do specyfiki regionu, a także przykłady rozwiązań wzorcowych i niezalecanych.
- Wersja rozszerzona, wzbogacona o dodatkowe informacje oraz aspekty prawne związane z realizacją przedsięwzięć. Przedstawia złożoność procesów powodujących degradację krajobrazu wiejskiego.

Obecnie opracowano tom 2, *Zagroda wiejska i dom mieszkalny na wsi* w obu wersjach. Zastosowane w wersji rozszerzonej schematy pozwalają na usystematyzowanie problematyki związanej z procesami inwestycyjnymi na terenach wiejskich. Przekształcanie środowiska wiejskiego jest niezmiernie skomplikowane. Różnorodność zagadnień, duża liczba uczestników procesu inwestycyjnego, aspekty prawne, a przede wszystkim brak określenia zależności pomiędzy wymienionymi czynnikami prowadzą niejednokrotnie do chaosu przestrzennego.

W schematach tematyka poszczególnych tomów ujęta jest w układzie pionowym z podziałem na dwie główne części: *Zabudowa* oraz *Zagospodarowanie terenu* (Il. 2). W zależności od tomu obydwa człony zawierają szczegółowe zagadnienia, które przedstawione są jako oddzielne kolumny.

Poziome pasy schematów odpowiadają za cztery główne etapy procesu inwestycyjnego: *Pomysł*, *Projekt*, *Wykonawstwo*, *Użytkowanie*, co ujęte zostało w lewej części schematów. Do każdego z poziomów przypisano poszczególnych uczestników (środkowa część schematu): *Poziom Właściciela*, *Urzędu*, *Projektanta*, *Wykonawcy* i *Użytkownika*. W przecięciach kolumn i wierszy pokazano aspekty prawne oraz zadania i problemy powstające na różnych etapach inwestycyjnych, za które odpowiedzialni są poszczególni uczestnicy procesu.

Dla poprawnego rozwoju obszarów wiejskich konieczne jest zachowanie ich specyficznego charakteru. Intensywne procesy modernizacji są elementem pozytywnym ale stanowią poważne zagrożenie dla zachowania dziedzictwa kulturowego. Koniecz-

ne jest podjęcie wszelkich możliwych działań kształtujących świadomość, jak wielką wartość posiada odziedziczone tradycyjne środowisko wiejskie.

Streszczenie: Program Odnowy Wsi można uznać za jedną z metod rozwoju obszarów wiejskich oraz ochrony dziedzictwa kulturowego wsi. Wiele samorządów lokalnych upatruje w nim impulsu do szerokiego procesu odnowy, z możliwością wykorzystania funduszy pomocowych UE. Działania w dalszych fazach Programu winny polegać na opracowywaniu tzw. planu rozwoju wsi, tworzonego poprzez różnych specjalistów takich jak architekci, planiści, architekci krajobrazu, socjologowie, geodeci. Takie plany stanowić winny bazę dla aplikowania o fundusze celowe dla celów publicznych.

Słowa kluczowe: program odnowy, plan rozwoju, dziedzictwo kulturowe, fundusze pomocowe.

Abstract: *The Programme of Renewal of Villages can be considered to be one of the methods of rural areas' development and protection of cultural heritage of villages. Many local governments see it as a way to start wide development processes, including the possibility of gaining the EU support. Actions within the programme in later phases should be based on the so-called plan of village development, created in cooperation with professionals from various branches, i.e. architects, planners, landscape architects, sociologists, geodesists. Such projects shall constitute a basis for applying for resources directed to public enterprises.*

Key words: Programme of Renewal, plan of development, cultural heritage, support found.

⁴ Borcz Z., *Zmiany w krajobrazie wsi na przełomie XX i XXI wieku*, Architektura Krajobrazu 1–2/2005, ss. 4–9; Chwalibóg K., *Krajobraz i polityka*, [w:] Urbanista 1/2007, ss. 11–16; Drózdź-Szczybura M., *Rodzima architektura polskiej wsi jako jeden z elementów społecznej ekologii pamięci*, [w:] Gospodarka przestrzenna polskich miast i wsi, (red. nauk.) Czarnecki W., Proniewski M., WSFiZ, Białystok 2002, ss. 153–162.

⁵ Szerzej w: Niedźwiecka-Filipiak I., *Program Odnowy Wsi w opracowaniach Akademii Rolniczej we Wrocławiu*, Architektura Krajobrazu 1–2/2003, ss. 45–53, Niedźwiecka-Filipiak I., *Kreowanie wizerunku wsi w Programie Odnowy wsi*, Przegląd Komunalny 7/2005, ss. 44–47.

Mgr inż. Paweł Nowak¹

CZYNNIKI ROZWOJOWE NADMORSKICH MIEJSCOWOŚCI WYPOCZYNKOWYCH – MIĘDZYDROJE, TRZĘSACZ, MRZEŻYNO

DEVELOPMENT FACTORS OF THE SEASIDE HOLIDAY RESORTS OF MIĘDZYDROJE, TRZĘSACZ, AND MRZEŻYNO

■ Województwo zachodniopomorskie stwarza dobre warunki dla rozwoju turystyki, będącej motorem gospodarczym regionu. Istniejące walory wypoczynkowe i zdrowotne środowiska uwarunkowały powstanie i rozwój aktywności turystycznej obszaru. O atrakcyjności turystycznej miejscowości świadczy rozwinięta baza noclegowa (Il. 1, 2).

Przeważa występowanie miejsc noclegowych dostępnych jedynie sezonowo.

Czynniki rozwojowe miejscowości wypoczynkowych są ściśle związane z walorami turystycznymi, które można podzielić na: wypoczynkowe, krajoznawcze, specjalistyczne, uzdrowiskowe i rozrządowe.²

¹ Zakład Studiów Krajobrazowych, Katedra Projektowania Krajobrazu, Akademia Rolnicza w Szczecinie.

² Lijewski T., *Geografia turystyki Polski*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1998.